

Grŵp yr Economi, y Trysorlys a'r Cyfansoddiad
Economy, Treasury and Constitution Group

Cyfarwyddwr Cyffredinol - Director General

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref
Ein cyf/Our ref

Mark Isherwood AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus
Y Senedd
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

25 Medi 2023

Annwyl Gadeirydd

Diolch am eich llythyr dyddiedig 18 Gorffennaf yn gofyn am wybodaeth ychwanegol yn dilyn fy mhresenoldeb yn y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus ar 5 Gorffennaf ynghylch Fferm Gilestone. Isod fe welwch fy ymatebion i gwestiynau'r Pwyllgor.

1. Gweinyddu'r broses gaffael

A yw Llywodraeth Cymru yn derbyn y gallai ei Chyngor Gweinidogol fod wedi bod yn gliriach o ran nodi'r rhesymeg sylfaenol dros y pryniant, graddau unrhyw gysylltiad â Gŵyl y Dyn Gwyrdd, yr hyn a ystyrid yn newydd/dadleuol, trefniadau cwmni arfaethedig y Dyn Gwyrdd ar gyfer y fenter newydd, a chyfyngiadau posibl ar addasrwydd y safle?

Mae swyddogion yn derbyn y gallai'r geiriad fod wedi bod yn gliriach mewn manau o'r cyngor ysgrifenedig, yn enwedig o ran y berthynas rhwng ehangu brand y Dyn Gwyrdd, y busnes cysylltiedig â'r brif ŵyl. Fodd bynnag, roedd y Cyngor Gweinidogol yn darparu chwe opsiwn i Weinidogion eu hystyried, gan gynnwys yr opsiwn o beidio â symud ymlaen gyda'r cynnig polisi. Roedd y Cyngor Gweinidogol yn ddigon cynhwysfawr ac yn cefnogi'r penderfyniad gweinidogol a geisiwyd.

A yw Llywodraeth Cymru yn derbyn y gallai'r Cyngor Gweinidogol fod wedi ystyried opsiynau ar gyfer ariannu'r pryniant mewn ffordd wahanol na fyddai wedi bod angen ei chwblhau erbyn 31 Mawrth 2023?

Rhaid i unrhyw wariant "diwedd blwyddyn" ddangos ei fod yn cydymffurfio â'r rheoliadau, yn sicrhau gwerth am arian a'i fod yn cyd-fynd â pholisi a'r gallu i'w gyflawni,

Parc Cathays/Cathays Park
Caerdydd/Cardiff
CF10 3NQ

yn yr un modd ag unrhyw drafodiad arall o fewn y flwyddyn ariannol. O ystyried diffyg hyblygrwydd diwedd blwyddyn, mae'n hanfodol bod gan Lywodraeth Cymru brosiectau y gallwn naill ai eu dwyn ymlaen, eu cwblhau ar fyr rybudd, neu eu harafu i'n galluogi i gyflawni'r alldro sydd ei angen arnom o ystyried y gall llawer o'r ffactorau y mae'n rhaid i ni ddelio â nhw fod y tu hwnt i'n rheolaeth. Mae sicrwydd ynghylch argaeledd cyllideb yn amlwg yn greiddiol i unrhyw benderfyniad a wneir.

Roedd y Cyngor Gweinidogol dan sylw yn ymdrin â'r opsiynau hyfyw ar gyfer mynd i'r afael â phrosiect y Dyn Gwyrdd, gan gynnwys opsiwn i beidio â bwrw ymlaen.

Yng nghyd-destun Cynllun Dirprwyo Llywodraeth Cymru, pa newidiadau yr ydych wedi'u gwneud i sicrhau eich bod yn cael gweld yr achosion lle mae Cyngor Gweinidogol yn ymwneud â materion a ystyrir yn newydd neu'n ddadleuol?

Roedd yr adroddiad gan Archwilio Cymru ar gaffael Fferm Gilestone yn glir bod y pryniant yn weithdrefnol gadarn a bod yr holl arbenigwyr perthnasol o Lywodraeth Cymru wedi cael eu cynnwys. Nid yw'r Cynllun Dirprwyo yn rhywbeth y gallaf ei newid yn unochrog gan ei fod yn berthnasol ar draws Llywodraeth Cymru. Fodd bynnag, rwyf wedi trafod gyda fy uwch-dîm rheoli yn ein cyfarfodydd rheoli misol yr angen i sicrhau bod materion newydd neu ddadleuol yn cael eu codi'n briodol gyda mi pan fydd yr angen yn codi.

Sut ydych chi wedi bod yn gysylltiedig â phenderfyniadau allweddol eraill a gweithgarwch diwydrwydd dyladwy parhaus sy'n arwain at ddatganiad diweddar y Gweinidog?

Mae cynnydd y prosiect yn parhau i gael ei reoli o fewn dirprwyaeth y Cyfarwyddwr arweiniol, ac rwy'n cael fy hysbysu'n rheolaidd am ddatblygiadau ac ymgynghorir â mi lle bo angen a phan fo'n briodol. O ystyried y diddordeb sylweddol yn y prosiect, a natur gynyddol amlweddol y gwaith, rydym wedi ychwanegu at y mecanweithiau sicrwydd o amgylch y gwaith, gan gynnwys defnyddio'r model tîm her a drafodwyd yn flaenorol (mewn cyd-destunau eraill) gyda'r Pwyllgor.

A fyddai mwy o dryloywder o'r dechrau'n deg wedi osgoi llwyth gwaith sylweddol o fusnes llywodraeth yn ymwneud â'r Fferm?

Rydym yn cydnabod pwysigrwydd tryloywder ond mae angen i wybodaeth a gyhoeddir fod yn gywir a chael ei rannu mewn modd adeiladol, yn seiliedig ar gynigion drafft terfynol ac nid ar drafodaethau cynnar.

Er mwyn sicrhau bod partïon â diddordeb yn derbyn gwybodaeth ffeithiol gywir, rydym wedi lansio tudalen Cwestiynau Cyffredin ar wefan Llywodraeth Cymru yn ddiweddar ac mae cynrychiolwyr y Dyn Gwyrdd hefyd wedi lansio gwefan i rannu eu gweledigaeth a'u cynlluniau ar gyfer y safle.

Pam nad yw Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi unrhyw adroddiadau ar benderfyniad yn ymwneud â'r Fferm ers mis Mai 2022, er bod datganiadau Gweinidogol ehangach wedi'u cyhoeddi?

O ran y broses, rydym yn derbyn y gallai'r Adroddiad ar Benderfyniad sy'n gysylltiedig â'r Cyngor Gweinidogol a gyflwynwyd ym mis Mai 2023 fod wedi'i gyhoeddi ynghynt. Fodd bynnag, yn ymarferol cyhoeddwyd yr wybodaeth ar ffurf llawer mwy sylweddol drwy Ddatganiad Ysgrifenedig gan Weinidog yr Economi i'r Senedd ar 17 Mai 2023, ochr yn ochr â'r adran Cwestiynau Cyffredin ar wefan Llywodraeth Cymru. Ni cheisiwyd unrhyw benderfyniadau Gweinidogol, ac nid oedd eu hangen rhwng prynu Fferm

Gilestone yn wreiddiol a'r penderfyniad 'porth' ym mis Mai eleni ar symud i gam nesaf diwydrwydd dyladwy a chychwyn trafodaethau gyda'r Dyn Gwyrdd ynghylch trefniadau les posibl.

Sut ydych chi'n ymateb i'r sylwadau yn llythyr yr Archwilydd Cyffredinol ar 19 Ionawr 2023, a oedd yn trafod anghysondebau ymddangosiadol yn y dull o ryddhau gwybodaeth, mewn ymateb i geisiadau Rhyddid Gwybodaeth?

Mae ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth yn cael eu hystyried fesul achos, gyda gwybodaeth briodol yn cael ei rhyddhau gan adlewyrchu ciplun mewn amser. Mae Adran 43(2) o'r Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth yn eithrio gwybodaeth pe byddai, o gael ei datgelu, yn niweidio buddiannau masnachol unrhyw berson cyfreithiol (unigolyn, cwmni, yr awdurdod cyhoeddus ei hun neu unrhyw endid cyfreithiol arall) neu'n debygol o wneud hynny.

Nid yw rhywbeth sydd wedi'i ddynodi'n "fasnachol sensitif" ar un pwynt mewn amser o reidrwydd yn golygu y bydd yn "fasnachol sensitif" am byth. Felly, bydd achosion bob amser pan fydd eithriad yn cael ei gymhwyso ar bwynt penodol mewn amser a lle bydd yr wybodaeth honno'n cael ei rhyddhau'n ddiweddarach gan nad yw'r wybodaeth bellach yn fasnachol sensitif.

Mae cwynion ynghylch ymatebion Rhyddid Gwybodaeth yn amlwg yn faterion i'r ICO ac rydym bob amser yn gweithio gyda swyddfa'r ICO pan fo gwersi i'w dysgu. Hyd yn hyn, nid ydym yn ymwybodol o unrhyw gwynion sydd wedi'u codi gyda'r ICO mewn perthynas â'r mater hwn.

A ydych yn cytuno y byddai wedi bod yn briodol cadw cofnodion o drafodaethau cyfarfodydd rhithwir gyda'r Dyn Gwyrdd, i ategu'r trywydd archwilio (yn enwedig pan oedd y posibilrwydd o brynu'r Fferm yn cael ei drafod)?

Canfu Archwilio Cymru y byddai trywydd archwilio Llywodraeth Cymru yn yr achos hwn wedi bod yn well pe bai'r holl gyfarfodydd wedi'u cofnodi. Rydym bob amser yn ceisio dysgu gwersi o brosiectau a rhaglenni ac yn derbyn y canfyddiad hwn, ond nid yw'n effeithio ar gasgliad sylfaenol Archwilio Cymru bod uniondeb gweithdrefnol y penderfyniad a wnaed ar Fferm Gilestone yn gadarn.

A yw eich grŵp, neu Lywodraeth Cymru yn ehangach, wedi cymryd unrhyw gamau i egluro disgwyliadau ynghylch cynnal cofnodion o gyfarfodydd rhithwir?

Cyhoeddwyd bwletin mewnol ar y mater hwn yn ddiweddar yn atgoffa swyddogion o'u cyfrifoldebau o ran rheoli cofnodion, ac mae'r canllawiau ar gyfer swyddogion hefyd wedi'u diweddarau.

2. Costau sy'n gysylltiedig â rheoli'r Fferm yn barhaus a'i phrisiad cyfredol

Faint mae Llywodraeth Cymru wedi'i wario mewn perthynas â rheoli'r Fferm yn barhaus o'i gymharu â'r £57,000 a ragwelwyd adeg llythyr yr Archwilydd Cyffredinol ac a oes unrhyw amcangyfrifon wedi'u diweddarau ynghylch costau yn y dyfodol?

Byddwn yn sicrhau bod y safle yn cael ei rheoli'n briodol i gynnal gwerth yr ased i drethdalwyr Cymru a'n bod yn diwallu'r cyfrifoldebau perchnogaeth eiddo. Bydd hyn yn naturiol yn arwain at gostau penodol, yn yr un modd ag unrhyw eiddo y mae Llywodraeth Cymru yn berchen arno.

Cyfanswm costau rheoli Fferm Gilestone hyd at 31 Awst 2023 yw £46,629.04.

Sut mae incwm Llywodraeth Cymru o'r les bresennol yn cymharu â'r costau y mae wedi'u hysgwyddo yn ystod ac ers y pryniant, a swm unrhyw elw sydd wedi'i rannu hyd yma (neu sydd i'w ddisgwyl)?

Mae'n anodd canfod yr effaith ddisgwyliedig ar gyllid cyhoeddus tan ddiwedd y denantiaeth busnes fferm bresennol. Er enghraifft, mae trefniant rhannu elw ar ochr hamdden a thwristiaeth y busnes na ellir ei benderfynu ar hyn o bryd o ystyried y ceir rhan fwyaf o'r incwm yn ystod misoedd yr haf.

Mae'r arwyddion cynnar yn awgrymu er y gall fod amrywiad bach y naill ffordd neu'r llall, ar hyn o bryd, yn nhermau rheoli eiddo, mae'r eiddo yn "gymharol niwtral" o ran dadansoddiad cost yn erbyn incwm.

Beth mae canlyniadau'r arolwg asbestos diweddar wedi'i ddatgelu ynghylch gwaith adfer posibl a'i gost gysylltiedig?

Datgelodd yr arolwg asbestos fod asbestos yn bresennol yn rhai o adeiladau'r fferm fel y byddech yn ei ddisgwyl mewn adeiladau o'r oedran a'r math hwnnw. Yn bwysig, nid tynnu'r asbestos oedd y cyngor ond ei labelu'n glir – ac mae'r gwaith hwnnw wedi'i gwblhau.

Cost yr arolwg a'r costau sy'n gysylltiedig â gweithredu'r argymhellion oedd £1,478.26. Rydym yn rhag-weld rhai costau bach pellach gan nad oedd ychydig o adeiladau'r fferm yn hygyrch pan gynhaliwyd yr arolwg cyntaf.

A yw Llywodraeth Cymru wedi gwneud unrhyw asesiad o effaith tueddiadau diweddar mewn prisiau eiddo ar werth y fferm ac, os felly, beth mae hyn yn ei olygu?

Ym mis Mehefin 2023, gwnaeth priswyr asedau Llywodraeth Cymru brisio Fferm Gilestone a chynghorwyd mai'r prisiad asedau rhydd-ddaliadol presennol yw £4.25miliwn heb gynnwys TAW.

Ar hyn o bryd mae'r farchnad yn gyffredinol (ar draws sawl sector) mewn cyflwr o ansicrwydd am resymau amlwg. Ar gyfer ffermydd, ychydig iawn sydd ar gael i'w prynu, sydd, ynghyd ag ansicrwydd cyffredinol y farchnad, yn golygu mai ychydig iawn o drafodion diweddar sydd ar gyfer seilio gwerth arnynt. Er gwaethaf hyn, mae'r fferm yn cael ei hystyried yn fferm tir isel dda gyda chyfleoedd da i arallgyfeirio ac mae wedi dal ei gwerth ers i Lywodraeth Cymru brynu'r eiddo.

3. Penderfyniadau terfynol, cynlluniau wrth gefn a myfyrdodau cyffredinol

Pa ymrwymadau y gall Llywodraeth Cymru eu rhoi ynghylch sut y bydd unrhyw benderfyniad terfynol yn cael ei gyfleu i'r gymuned leol ac i'r Senedd?

Yn y Datganiad Ysgrifenedig dyddiedig 17 Mai 2023, ymrwymodd Gweinidog yr Economi i ymgynghori ymhellach â'r gymuned leol, a hynny wedi'i gydlynu drwy'r Cyngor Cymuned a thrwy weithio'n agos gyda Chyngor Powys ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Unwaith y bydd y gwaith hwn a'r diwydrwydd dyladwy terfynol wedi'i gwblhau, bydd gwerthusiad llawn a therfynol o opsiynau yn cael ei gyflwyno i Weinidogion i'w ystyried ac yn dilyn penderfyniad gwneir datganiad llafar i'r Aelodau.

A yw Llywodraeth Cymru wedi rhoi unrhyw ystyriaeth bellach i'w chynlluniau wrth gefn a/neu strategaeth ymadael os na ellir cytuno ar les fasnachol y mae'n ei hystyried yn

dderbyniol gyda'r Dyn Gwyrdd; a fydd hynny mewn digon o amser cyn diwedd y les bresennol i'r Dyn Gwyrdd baratoi i ymgymryd â rhedeg y Fferm?

Mae trafodaethau ar gytundeb y les yn parhau ac yn fasnachol sensitif. Gallai datganiadau cyhoeddus ar unrhyw elfennau o'r trafodaethau hyn, gan gynnwys ar y cynlluniau wrth gefn neu strategaeth ymadael ragfarnu canlyniadau'r trafodaethau hynny.

Fel landlord eiddo cyfrifol, mae Llywodraeth Cymru yn rheoli ei hystad eiddo yn rhagweithiol i annog datblygiad economaidd, cadw gwerth asedau a chyflawni ei chyfrifoldebau statudol a chyfrifoldebau eraill o ran perchnogaeth.

Beth yw eich barn chi ynghylch faint o amser mae'r broses gyfan wedi'i gymryd hyd yma o'i gymharu â'r disgwyliadau cychwynnol y gellid bod wedi ymrwymo i gytundeb les gychwynnol gyda'r Dyn Gwyrdd mor gynnar â diwedd mis Hydref 2022?

Heb os, mae'r broses wedi cymryd mwy o amser na'r disgwyl. Mae hyn yn adlewyrchu'n rhannol lefel y diddordeb y mae'r mater wedi'i greu. Er enghraifft, mae Cymru Greadigol wedi gorfod cefnogi lefel ddigynsail o fusnes y llywodraeth ynghylch y prosiect hwn. Mae hyn wedi'i grynhoi isod:-

- Cwestiynau Llafar y Senedd – 3
- Cwestiynau Ysgrifenedig y Senedd – 66
- Gohebiaeth Weinidogol – 23
- Gohebiaeth ar lefel Swyddogol – 72
- Ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth – 49

Mae hyn yn ychwanegol at lu o waith arall sy'n gysylltiedig â'r prosiect.

Pa wersi y mae Llywodraeth Cymru wedi'u cymryd o'r holl broses a sut y cânt eu rhannu a'u cymhwysu, neu sut y gellir gwneud hynny, ar draws y llywodraeth?

Mae swyddogion wedi sicrhau bod timau perthnasol ar draws Llywodraeth Cymru yn rhan o waith asesu effaith meysydd busnes eraill a'u perthnasedd iddynt. Yn ystod y broses benodol hon, mae hyn wedi cynnwys cydweithwyr o faterion gwledig, yr amgylchedd, eiddo, Digwyddiadau Cymru, a'n timau datblygu economaidd. Ar lefel Grŵp rydym yn ystyried gwersi a nodwyd yn rheolaidd yn y Pwyllgor Rheoli, yn ogystal â'n Pwyllgor Archwilio a Risg. Mae gwersi perthnasol hefyd yn cael eu rhannu a'u trafod ar lefel gorfforaethol Llywodraeth Cymru, a gyda/drwy grwpiau trawsbynciol.

4. Materion eraill

Dywedoch wrth y Pwyllgor y bydd y fenter creu hyb yn creu "swyddi da iawn sy'n talu'n uchel" yn yr ardal. Sut mae Llywodraeth Cymru yn diffinio swydd "cyflog uchel", yn y cyd-destun hwn?

O ran cyd-destun, roedd enillion wythnosol gros canolrifol i weithwyr yn y diwydiannau creadigol yn £605 yn 2022, £7 yn uwch na'r enillion wythnosol gros canolrifol ym mhob diwydiant yng Nghymru.

Mae enillion wythnosol gros canolrifol ym Mhowys yn dangos mai'r enillion wythnosol gros cyfartalog ym mhob diwydiant yw £573.

Mewn perthynas â chynlluniau i gynnal priodasau ar y safle:

- Beth yw'r galw a gyfrifir am leoliadau priodas ychwanegol yn yr ardal?
- Pa adeilad neu adeiladau fydd yn cael eu defnyddio?
- Pa addasiadau i adeilad fydd eu hangen i sefydlu lleoliad priodas?

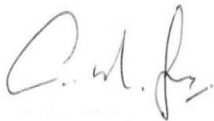
Nododd eich tystiolaeth gyfres o gynigion ar gyfer arallgyfeirio – sut mae Llywodraeth Cymru wedi cyfrifo effaith mentrau o'r fath ar fusnesau lleol eraill?

Nid yw Llywodraeth Cymru wedi cynnal ei hasesiadau na'i chyfrifiadau ei hun yn gysylltiedig â chynnal priodasau ar y safle nac unrhyw gynigion arallgyfeirio eraill. Mae unrhyw wybodaeth a rennir â Llywodraeth Cymru gan y Dyn Gwyrdd yn ddarostyngedig i'n diwydrwydd dyladwy, asesiadau parhaus o'r cynllun busnes, a thrafodaethau masnachol ynghylch trefniadau les posibl. O ystyried bod y trafodaethau hyn yn dal i fod yn 'fyw', nid ydym mewn sefyllfa i ddweud unrhyw beth pellach ar hyn o bryd.

Ers i gydweithwyr a minnau ymddangos gerbron y Pwyllgor ar 5 Gorffennaf, byddwch wedi clywed bod pâr o Weilch bridio wedi'u gweld ar Fferm Gilestone. Yn unol â'r pwysigrwydd yr ydym yn ei roi i'r amgylchedd naturiol ac i wella bioamrywiaeth, mae Llywodraeth Cymru a'r Dyn Gwyrdd wedi cytuno bod yn rhaid i les yr adar a'u gwarchod fod yn flaenoriaeth inni. Roedd y ddau aderyn llawndwrf wedi gadael y safle ar 14 Medi, ond gobeithiwn y byddant yn dychwelyd i'w nyth adeiledig y Gwanwyn nesaf. Ar hyn o bryd mae fy nhîm yn gweithio gydag arbenigwyr perthnasol i baratoi cynllun gwarchod a rheoli ar gyfer y safle.

Gyda dymuniadau gorau.

Yn gywir

Andrew Slade

Cyfarwyddwr Cyffredinol

Yr Economi, Y Trysorlys a'r Cyfansoddiad